

країни / Т.Г. Затонська // Наукові праці НДФІ. – 2008. – №1(42). – С. 86–100.

4. Родионова В. М. Бюджетные средства как стратегический инвестиционный ресурс / В. М. Родионова // Финансовые и кредитные проблемы инвестиционной политики: научный альманах фундаментальных и прикладных исследований. – М.: Финансы и статистика. – 2004. – С. 38–52.

5. Матеріали офіційного сайту Державного комітету статистики України / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

6. Дані Державної казначейської служби України / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/doccata-log/list?currDir=146477>

7. Майорова Т.В. Інвестиційний процес і фінансово-кредитні важели його активізації в Україні: монографія / Т.В. Майорова. – К.: КНЕУ, 2013. – 332 с. – ISBN 978-966-483-745-0.

8. Фінансово-монетарні важели економічного розвитку. В 3 т. [За ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка]. – К.: 2008. – Т. 1: Фінансова політика та податково-бюджетні важели її реалізації / [За ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка]. – К.: Фенікс, 2008. – 468 с. – ISBN 978-966-651-621-1.

9. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012 рік / Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2013. – 73 с.

10. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні: аналіт. доп. / С.О. Біла, О.В. Шевченко, М.О. Кушнір, В.І. Жук [та ін.]. – К.: НІСД, 2013. – 88 с. – ISBN 978-966-554-193-6.

А.В. КРАВЧЕНКО,

к.е.н., Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі,

Н.В. МЕРЖА,

ст. викладач, Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі,

В.С. ГВОЗДЬ,

к.е.н., Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі

Проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в Україну

У статті розглянуто основні проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України та запропоновано основні шляхи їх вирішення. Наведено державні заходи щодо стимулювання надходження інвестицій у країну.

Ключові слова: стимулювання інвестиційної діяльності, іноземні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, інвестиційний клімат.

В статье рассмотрены основные проблемы привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины и предложены основные пути их решения. Приведены государственные меры по стимулированию притока инвестиций в страну.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, инвестиционная деятельность, бюджетное финансирование, акционерное финансирование, самофинансирование, венчурное финансирование.

The article deals with the basic problems of attracting foreign investment in Ukraine and offered basic solutions. Shows the government measures to stimulate the inflow of investments into the country.

Keywords: stimulate investment, foreign investment, foreign direct investment, the investment climate.

Постановка проблеми. Активне залучення країни до міжнародних інтеграційних процесів є стратегічною метою у зовнішньоекономічній політиці України. Реалізація інтеграційних планів залежить від того, чи зможе країна у певні терміни залучити критичну масу інвестицій. Інвестиції не тільки

формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі, а й визначають конкурентні позиції країн на світових ринках. Одним з основних способів зростання національного доходу є інвестиційна діяльність, а також сукупність практичних дій з реалізації інвестицій. Таким чином, Україна повинна визначати пріоритети розвитку національної економіки та будувати таку ефективну інвестиційну модель, яка буде здатна забезпечити фінансування виробничих потужностей та зростання всіх галузей господарського комплексу.

Проблема залучення іноземних інвестицій є актуальною для будь-якої країни світу. Сьогодні для України залучення іноземних інвестицій має стати найважливішим засобом досягнення реальних структурних зрушень в економіці, підвищення якісних показників господарської діяльності та життєвого рівня населення

Тому для ефективного залучення іноземних інвестицій в пріоритетні сфери та напрями соціально-економічного розвитку країни необхідно є скоординована та науково обґрунтована економічна політика активізації прямих іноземних інвестицій та формування сприятливого інвестиційного клімату відповідно до перспектив структурної трансформації економіки та довгострокової стратегії розвитку держави.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вищезазначене у своїй сукупності забезпечує актуалізацію поглибленого дослідження залучення іноземних інвестицій в умовах глобальної конкуренції, різні аспекти якого знайшли своє відображення у низці праць українських і зарубіжних дослідників. Зокрема, базові теоретико-методологічні під-

ходи щодо залучення іноземних інвестицій містяться у працях провідних українських вчених, зокрема О. Амоші, І. Бланка, Є. Бойка, П. Гайдуцького, В. Гейця, Б. Губського, Б. Данилишина, М. Денисенка, С. Захаріна, Д. Лук'яненка, А. Мокія, В. Осецького, А. Пересади, А. Поручника, С. Реверчука, О. Рогача, А. Румянцева, А. Сухорукова, С. Писаренко, В. Федоренка, А. Філіпенка, М. Чумаченка, В. Шеремета, Л. Шинкарук, М. Якубовського та ін.

У той же час слід вказати на відсутність чіткої та цілісної державної політики пріоритетного залучення та реалізації іноземних інвестицій, які б несли мультиплікативний ефект економічного розвитку, а також обмеженість дієвих підходів оцінки впливу іноземних інвестицій на економічну безпеку країни та їх ефективності з врахуванням стратегічних національних інтересів.

Мета статті полягає у визначенні сучасних проблем залучення іноземних інвестицій в економіку України та пошуку можливих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. За оцінками вітчизняних та іноземних експертів, інвестиційний клімат в Україні залишається несприятливим, водночас активність суб'єктів інвестиційної діяльності є досить низькою, що обумовлено такими причинами [4]:

- несприятливі умови інвестування, зокрема недосконале законодавство щодо захисту прав власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, вимог до здійснення та контролю підприємницької діяльності;
- нерозвиненість інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури;
- відсутність правових засад та дієвих механізмів державного–приватного партнерства в інвестуванні.

Поряд із цим інвестиційні процеси характеризуються суперечливими тенденціями і проблемами, серед яких: диспропорційність розподілу інвестиційних ресурсів, низька ефективність використання залучених інвестицій, неефективна реалізація цільових програм, незначний економічний та соціальний (незабезпечення ефективної зайнятості) результат від капіталовкладень для економіки – насамперед через те, що інвестиції вкладаються до сфер зі швидким оборотом капіталу, а також незалученість значного обсягу потенційних інвестиційних ресурсів до виробничого процесу, нерозвиненість фондового ринку, незначна чисельність кредитних установ, непрозорість та ризикованість їх діяльності, обмежені можливості іпотечного кредитування, що позбавляє економіку можливостей акумуляції суттєвої частини потенційних інвестиційних ресурсів.

Однак не слід забувати, що на протипагу несприятливим факторам Україна володіє низкою стратегічних переваг, які за умови проведення ефективної економічної та правової політики можуть зробити її однією з найбільш конкурентоспроможних країн регіону. Серед них: значний природно–ресурсний потенціал; високий рівень промислового виробництва, стратегічно вигідне географічне розташування, що об-

умовлює величезний експортний і транзитний потенціал держави, наявність готових незадіяних виробничих потужностей, недооціненість активів через відсутність розвинутого фондового ринку, який би показав об'єктивну вартість бізнесу, кваліфіковані і відносно дешеві трудові ресурси, об'ємний внутрішній ринок, тощо [6, с. 96].

Отже, виникла необхідність відповідного нормативно–правового забезпечення, яке було б спрямовано на створення розвинутої інвестиційної бази. За останні роки у законодавчій сфері здійснено низку суттєвих кроків, які дозволяють сподіватися на ефективні зрушення в аспекті збільшення припливу інвестицій та ефективного використання інвестиційного ресурсу. Так, з 1 січня 2012 року набрав чинності Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна», який визначає правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» [2]. Крім того, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку», положення якого спрямовані на створення привабливого інвестиційного клімату через звільнення від оподаткування доходів, які виникають у разі валютних коливань при внесенні інвестицій, виражених в іноземній валюті [1].

Також для сприяння залученню інвесторів до фінансово затратних для країни робіт по видобутку окремих видів корисних копалин Податковим кодексом України встановлено особливий порядок оподаткування результатів виконання угод про розподіл продукції.

З 1 січня 2013 року набрав чинності Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає особливості оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, зокрема звільнення від сплати податку на прибуток до 2017 року та звільнення від сплати ввізного мита [3].

Основними напрямками покращення інвестиційної політики в Україні є такі:

- створення ефективних форм і механізмів управління інвестиційною діяльністю;
- перегляд надання державних кредитів на вигідних умовах з дефіцитними ставками на конкурсній основі, включаючи державне замовлення для експортно–орієнтованих галузей економіки;
- поетапне скорочення централізованих державних капіталовкладень;
- формування надійних інвестиційних джерел, насамперед з власних коштів підприємств, для модернізації виробництва;
- залучення іноземних інвестицій, отримання іноземних кредитів, створення спільних підприємств з іноземним капіталом у галузях, які визначають науково–технічний прогрес

і ресурсозбереження, стан забезпечення продовольством та енергетичними ресурсами.

Для здійснення цих напрямів в Україні реалізується Державна цільова програма розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки [5], метою якої є поліпшення умов, а також концентрація ресурсів для активізації інвестиційної діяльності, спрямованої на модернізацію економіки та забезпечення сталого економічного розвитку

Метою програми є концентрація ресурсів для активізації інвестиційної діяльності, спрямованої на модернізацію економіки та забезпечення сталого економічного розвитку. Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів

Перший варіант: пасивна державна політика щодо розвитку інвестиційної діяльності в Україні. Держава відмовляється від цілеспрямованого впливу на інвестиційний ринок, стимулювання інвестиційної діяльності та державних інвестицій, покладаючись виключно на ринкові механізми збалансованого розвитку.

Цей варіант сприяє розвитку інвестиційної діяльності у галузях, які мають високу доходність і швидко окупність, зокрема у фінансовий сектор, торгівлю, нерухомість, але не стимулює інвестиції у реальний сектор економіки, інфраструктурні та промислові об'єкти.

Другий варіант: активна політика держави щодо розвитку інвестиційної діяльності в Україні, в тому числі на засадах розвитку системи державних інвестицій, впровадження державно-приватного партнерства та стимулювання залучення приватних інвестицій у реальний сектор економіки.

Цей варіант сприяє збалансованому розвитку державного та приватного секторів, концентрації на пріоритетних напрямках розвитку, інвестуванні об'єктів, які не є привабливими для приватних інвесторів, але вимагає коштів з державного та місцевих бюджетів на видатки розвитку.

З метою забезпечення досягнення оптимального варіанту розвитку інвестиційної діяльності в Україні та її активізації визначаються такі шляхи та способи розв'язання проблеми [5]:

1) покращення інвестиційного клімату; створення умов для переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки через удосконалення законодавства, спрямованого на активізацію інвестиційної діяльності; зняття перешкод і стимулювання залучення інвестицій;

2) удосконалення методології розробки та оцінювання інвестиційних проектів, розбудова системи державного інвестування за такими напрямами:

- державна підтримка реалізації інвестиційних програм і проектів в інфраструктурних та базових секторах економіки;
- державна підтримка інвестиційних програм і проектів, направлених на розвиток експортоорієнтованих та імпортозамінних виробництв;
- державна підтримка реалізації середньо- та довгострокових інвестиційних проектів, спрямованих на створення високотехнологічної конкурентоспроможної продукції;

– державна підтримка інвестиційних програм і проектів, направлених на розвиток об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії;

3) розвиток інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури, а саме:

– створення та забезпечення ефективного функціонування державної інвестиційної компанії, фонду кредитних гарантій та інших інститутів розвитку;

– становлення та розвиток індустрії прямого інвестування та венчурного капіталу;

– створення умов для залучення інвестицій на ринках капіталу (консолідація фондових бірж; посилення захисту споживачів інвестиційних послуг; створення центрального депозитарію цінних паперів та системи клірингу та розрахунків, здатних забезпечити мінімізацію ризиків при виконанні угод з цінними паперами);

4) забезпечення ефективності та прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства (концесії, спільна діяльність, угоди про розподіл продукції тощо).

Виходячи з мети програми – концентрації ресурсів для активізації інвестиційної діяльності, спрямованої на модернізацію економіки та забезпечення сталого економічного розвитку, та необхідності принаймні реалізації таких бюджетних програм державної підтримки інвестиційних програм і проектів:

1) інфраструктурних та базових секторів економіки;

2) направлених на розвиток експортоорієнтованих та імпортозамінних виробництв;

3) спрямованих на створення високотехнологічної конкурентоспроможної продукції;

4) направлених на розвиток об'єктів електроенергетики, які виробляють електричну енергію з використанням альтернативних джерел енергії, обсяг коштів, необхідних для реалізації Програми планується у розмірі не менше 50% від загальної суми капітальних видатків.

Крім того, як і будь-які державні цільові програми, Державна цільова програма розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки буде передбачати витрати на дослідження та розробки, інші витрати (наприклад, проведення інвестиційних форумів, ярмарок, виставок), які у загальній сумі витрат програми становитимуть не більше 3%. Таким чином, загальна сума видатків державного бюджету на реалізацію програми становитиме [5]:

- 2011 рік – 25,1 млрд. грн.;
- 2012 рік – 35,2 млрд. грн.;
- 2013 рік – 39,2 млрд. грн.;
- 2014 рік – 43,2 млрд. грн.;
- 2015 рік – 47,2 млрд. грн.

Отже, для ефективнішого сприяння залученню іноземного капіталу в економіку України потрібно вживати заходів загальнодержавного рівня і спрямувати їх на: забезпечення макроекономічної і політичної стабільності; створення чіткого й надійного правового поля, здатного забезпечити захист

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

прав власника; реформування системи оподаткування у напрямі зниження податкового тиску, вдосконалення системи адміністрування податків; перегляд митних тарифів; проведення активної боротьби з корупцією та бюрократичною тяганиною; сприяння створенню в Україні фондового ринку з урахуванням конкурентоспроможності вітчизняних і зарубіжних інвесторів та активності фінансових посередників, зі сти мулюванням залучення портфельних іноземних інвестицій.

На сьогодні українське законодавство іноземним інвесторам надає національний режим господарювання. Однак в існуючих українських умовах здається необхідним створення пільгових умов вкладення капіталу, що змогли б компенсувати відсутність політичної й економічної стабільності, нестійкість нормативно-правової бази.

При формуванні політики залучення іноземних інвестицій пропонуємо виходити з таких напрямів:

1) системний аналіз результатів соціально-економічного розвитку. Висновки, що передують розробці політики залучення іноземних інвестицій;

2) визначення стратегічних цілей і завдань, виходячи з реальної обстановки в країні з обліком зовнішніх і внутрішніх умов.

Серед внутрішніх умов необхідно дослідити такі фактори: організаційна структура, яка забезпечує реалізацію інвестиційної політики, що може бути представлена як державними структурами, так і комерційними; нормативно-правова база в галузі інвестиційної діяльності; інфраструктура бізнесу (виробнича, транспорт, телекомунікації, фінансовий сектор, митниця тощо).

Серед зовнішніх факторів варто дослідити: кон'юнктуру ринку капіталів (політика потенційних інвесторів, їхніх умов, вимог, пропозицій, ціни кредитних ресурсів, попит на ринку капіталів тощо); інтереси інвесторів, а також критерії, якими вони керуються при виборі об'єкта вкладення капіталу; пошук довгострокових інвестицій відповідним стратегічним цілям;

3) у разі невідповідності внутрішніх факторів визначеним цілям і завданням необхідно розробити і реалізувати заходи в галузі вдосконалення системи залучення іноземних інвестицій, відповідно до визначених цілей і завдань. Зовнішні фактори, як правило, не піддаються впливу. Якщо спостерігається явна невідповідність визначених цілей і завдань умовам зовнішнього середовища, то слід їх переглянути й уточнити;

4) конкретизація умов державного і регіонального рівнів, що можуть негативно вплинути на розробку й реалізацію політики залучення іноземних інвестицій;

5) розробка політики залучення іноземних інвестицій (стратегічний рівень);

6) визначення завдань учасників політики залучення іноземних інвестицій, структуризація завдань за ступенем пріоритетності, узгодження завдань і співвідношення пріоритетів між усіма учасниками політики;

7) розробка програми залучення іноземних інвестицій; добір інвестиційних проектів, що відповідають цілям і завданням політики (оперативний рівень);

8) реалізація програм з урахуванням можливих корегувань і аналіз їхньої ефективності;

9) розробка «наглядової» системи, координації і контролю за процесом досягнення кінцевих результатів з виявленням причин і винуватців можливих відхилень фактичних значень від підконтрольних показників;

10) аналіз отриманих відхилень і прийняття управлінських рішень щодо корегування стратегії.

Запропоноване може бути використаним для розробки політики залучення іноземних інвестицій як на рівні України в цілому, так і її регіонів, що в рамках наданих повноважень можуть проводити власну політику в галузі залучення іноземних інвестицій.

Підсумовуючи все вищесказане, можна стверджувати, що пріоритетними шляхами вирішення проблем іноземного інвестування мають бути [4]:

– покращення інвестиційного клімату шляхом удосконалення загального (податкового, земельного, корпоративного, митного) та спеціального законодавства, що регулює відносини при здійсненні інвестування відповідно до європейських норм;

– реалізація інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»;

– розвиток інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури, а саме: становлення індустрії прямого інвестування та венчурного капіталу, створення умов для залучення інвестицій на ринках капіталу;

– запровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування;

– створення сучасної системи державних гарантій захисту іноземних інвестицій та врегулювання комерційних спорів між суб'єктами інвестиційного процесу;

– посилення відповідальності за порушення порядку видачі документів дозвільного характеру;

– врегулювання питання відшкодування з державного бюджету сум податку на додану вартість;

– посилення відповідальності за підробку продукції, а також за порушення прав інтелектуальної власності іноземних суб'єктів господарювання, в тому числі за незаконне використання комерційних найменувань, брендів;

– прискорення здійснення митного оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України;

– створення та впровадження освітніх програм, що сприятимуть розвитку винахідницької діяльності та формуванню поваги до права інтелектуальної власності;

– забезпечення рівних умов для участі іноземних інвесторів у конкурсах з одержання ліцензій на використання природних ресурсів;

– спрощення контролю за зовнішньоекономічною діяльністю, передбачивши, зокрема, продовження строків повернення валютної виручки, пом'якшення спеціальних санкцій;

– застосування окремих видів особливих режимів економічної діяльності, зокрема створення індустріальних та технологічних парків;

- розповсюдження найбільш привабливих та перспективних пропозицій серед потенційних інвесторів;
 - активізація роботи органів виконавчої влади в підборі та підготовці вільних земельних ділянок не сільськогосподарського призначення для передачі інвесторам на конкурсних засадах під реалізацію інвестиційних проектів;
 - інформаційно-аналітичне забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Інформаційне супроводження інвестиційного процесу повинно здійснюватися шляхом щорічного оновлення та розповсюдження даних щодо інвестиційних пропозицій та проектів суб'єктів господарювання, вільних земельних ділянок, придатних для реалізації інвестиційних проектів;
 - підвищення рівня організації презентаційної діяльності.
- Наведений комплексний механізм залучення іноземних інвестицій сприятиме покращенню інвестиційного клімату й підвищенню інвестиційної активності.

Висновки

Таким чином, державою з метою залучення інвестицій в економіку розроблено заходи, які покликані задовольнити вимоги інвестора щодо спрощення самої процедури інвестування і підтримки інвестора у системі гарантування вкладів і зменшення податкового навантаження, що узагальнені в Державній програмі розвитку інвестиційної діяльності. У програмі визначено шляхи, способи та ресурси досягнення мети, напрями удосконалення державної політики із забезпечення сталого економічного розвитку, поліпшення бізнес-клімату та залучення інвестицій. Однак проблеми інвестування є характерними також і для регіонального рівня, і

рівня підприємств. Тому заходи з удосконалення механізму залучення іноземних інвестицій повинні враховувати всі рівні економіки, і тільки їх гармонійне поєднання призведе до покращення інвестиційного клімату в Україні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку» від 17.11.2011 №4057-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/>
2. Закон України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»» від 21.10.2010 №2623-VI [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
3. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 №5205 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
4. Корнієнко А.А., Малик О.І. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій до України в умовах формування глобального економічного простору // <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2043>
5. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки / Розпорядження КМУ від 29.09.2010 №1900. [Електрон. ресурс]. – Доступний з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1900-2010-%D1%80>
6. Федоренко В.Г., Проценко Т.О., Солдатенко В.В., Степанов Д.В. Економічні та організаційно-правові аспекти іноземних інвестицій в Україні: монографія. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – 398 с.

О.О. КАЗАК,
здобувач, Міжрегіональна академія управління персоналом

Сутність та класифікаційні ознаки інвестиційної діяльності підприємств

Досліджено теоретичні аспекти формування і становлення інвестиційної діяльності, проаналізована її суть і роль у сучасній економіці, що дозволило досліджувати сучасну практику організації інвестиційної діяльності на вітчизняних підприємствах і обґрунтувати організаційно-методичні аспекти її вдосконалення.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиції, конкурентоспроможність, підприємство, управлінські рішення.

Исследованы теоретические аспекты формирования и становления инвестиционной деятельности, проанализирована ее суть и роль в современной экономике, что позволило исследовать современную практику организации инвестиционной деятельности на отечественных предприятиях и обосновать организационно-методические аспекты ее усовершенствования.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, инвестиции, предприятия, конкурентоспособность, управленческие решения.

Theoretical aspects of the formation and establishment of investment, analyzed its nature and role in the modern economy, which allowed investigating the current practice of investment in domestic enterprises and justifying organizational and methodological aspects of its development.

Постановка проблеми. Висока зношеність основних фондів і необхідність постійного підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах жорсткої конкуренції і постійних змін у зовнішньому середовищі обґрунтовує потребу в інвестиціях для більшості вітчизняних підприємств.